

ПРОСТОРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Формування і реалізація інноваційної політики на національному, регіональному й внутрішньо регіональному рівні вимагає здійснення оцінки просторового потенціалу соціально-економічного розвитку регіону з метою виявлення найкращих точок в просторі для впровадження інновацій. Для здійснення такої оцінки важливо використати низку спеціально підібраних методів, підбір яких залежить від рівня знань про просторові особливості соціально-економічного розвитку регіону.

Зазначимо, що закони просторового розвитку частково розкриті в низці теорій, які тепер вважаються теоріями регіональної економіки. Зокрема, дослідження законів просторового розвитку спостерігається в роботах Хармана Г., Хаггета П., розвинено у країнах постсоціалістичного простору в наукових пошуках географів Алаєва Е.Б., Гранберга А.Г., Родомана Б.Б., містобудівельників і архітекторів Нудельмана В.І., Посацького Б., Габреля М.М. та ін. Протягом останніх років результати аналізу просторових особливостей соціально-економічного розвитку регіону висвітлюються в працях економістів-регіоналістів Герасимчук З.В., Вахович І.М., Данилишина Б.М., Павліхи Н.В., Пепа Т.В., Шевчук Л.Т., Шульц С.Л. та інших вчених.

При цьому, поняття простору, яке було органічною дефініцією географії, перекочувало в регіональну економіку й претендує на її використання у цій царині знань як фундаментальної категорії. Про це засвідчують, наприклад, дослідження Пепа Т.В., який акцентує увагу на тому, що на порядок денний виступає вивчення просторової структури, стану та рівня розвитку регіонів країни. Але, питання просторового потенціалу соціально-економічного розвитку регіону цей вчений, як й більшість інших сучасних дослідників, не зачіпає [4, с. 198].

На сьогоднішній день в сучасній науковій літературі, практично, відсутнє розуміння поняття просторового потенціалу соціально-економічного розвитку регіону в економічному сенсі.

Якщо проаналізувати словосполучення «просторовий потенціал соціально-економічного розвитку регіону», то стає очевидним, що розуміння змісту цієї складної дефініції пов'язане з трактуванням суті понять «простір», «потенціал», «соціально-економічний розвиток», «регіон».

Алаєв Е.Б. стверджує, що простір не може прирівнюватися до самих географічних утворень або об'єктів, і, на його думку, якщо хто таке ототожнення допускає, то використовує термін «простір» як синонім терміна «територія» [1, с. 98]. Підґрунтям до такого твердження цей вчений вбачає у тому, що географічний простір повинен одночасно мати якості переривчастості й безперервності. Алаєв Е.Б. акцентує увагу на тому, що кожний географічний об'єкт має свій власний фізичний простір, як і будь-яке матеріальне утворення. Отже, Алаєв Е.Б. підкреслює, що простір сам по собі не створює єдності: вона є результатом взаємодії конкретних географічних об'єктів. Він вважає, що у цьому відмінність географічного простору от території. Також, Алаєв Е.Б., хоча і не вказував явно, але, безумовно, враховував в певній мірі гравітаційний закон просторової взаємодії.

У цьому зв'язку, використовуючи аналогію, вважаємо, що простір регіону не може ототожнюватися з сукупністю територіальних соціально-економічних утворень або інших об'єктів, розташованих в межах цього регіону: простір регіону виступає результатом взаємодії конкретних соціально-економічних об'єктів, що розташовані в його межах, на основі дії гравітаційного закону просторової взаємодії. Оскільки такі конкретні соціально-економічні об'єкти в будь-який момент часу взаємодіють між собою та між елементами й підсистемами довкілля, то очевидно є динамічність простору, який в результаті такої динамічності, безумовно, перманентно розвивається. Такий розвиток відбувається, на нашу думку, також під впливом дії гравітаційного закону просторової взаємодії.

На основі ґрунтовного і всебічного аналізу змісту поняття «розвиток» ми можемо тлумачити поняття «просторовий розвиток» – це об'єктивний багатовимірний (через поступові перетворення) процес змін взаємодій конкретних соціально-економічних об'єктів, що розташовані в межах цього регіону, причому цей процес характеризується цілеспрямованістю, незворотністю, структурними і функціональними зрушеннями в регіональній системі, які виникають під впливом низки факторів та у результаті впровадження інновацій, котрі вмонтовуються в середовище регіону згідно з дією гравітаційного закону просторової взаємодії, в кінцевому рахунку призводячи до трансформації якісного і кількісного стану регіональної системи.

Отже, враховуючи дію гравітаційного закону просторової взаємодії ми повинні виявити місця взаємодії конкретних соціально-економічних об'єктів, які стануть точками тяжіння інновацій та можливі обсяги інновацій, які в конкретний час може ця чи інша точка прийняти. Це буде зроблено в процесі подальших досліджень. Саме величина, обсяг, революційність інновацій, яка може бути впроваджена в тому чи іншому регіоні за конкретний проміжок часу ϵ , на нашу думку мірилом просторового потенціалу соціально-економічного розвитку регіону і базою для формування й реалізації інноваційної політики.

В науковій літературі відзначається, що просторовий аналіз взаємозв'язаний із статистичним аналізом, історичним аналізом, містобудівельним аналізом, факторним аналізом, кластерним аналізом і т. ін. [5]. Отже, очевидно, що всі ці види аналізу слід застосовувати у взаємному поєднанні.

1. Алаев Э.Б. Социально-экономическая география: понятийно-терминологический словарь. – М.: Мысль, 1983. – 350 с.
2. Данилишин Б.М., Чернюк Л.Г., Фашевський М.І. Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів: методологія і практика / За ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України Б.М. Данилишина. – Черкаси: ЧДТУ, 2006. – 315 с.
3. Інноваційна діяльність в Україні: Монографія. – К.: УкрІНТЕІ, 2006. – 151 с.
4. Пепа Т.В. Регіональна динаміка і трансформація економічного простору України: Монографія. – Черкаси: Брама-Україна, 2006. – 440 с.
5. Шевчук Я.В. Депресивні територіальні суспільні системи: критерії визначення та напрямки санації. – Львів: ІРД НАН України, 2008. – 133 с.

Жихор, О. Б. Просторовий потенціал соціально-економічного розвитку регіону [Текст] / О. Б. Жихор, В. В. Баранова, М. В. Тимченко // Маркетинг інновацій і інновації у маркетингу : збірник тез доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції, 26-28 вересня 2013 р. / Відп. за вип. Ю.М. Гладенко. - Суми : ТОВ "ДД "Папірус", 2013. - С. 85-87.